

De gradibus comparationis.

Capitulum tertium. De tribus gradibus comparationis

Nunc gradibus trinis quod comparatione facit
 Hic incipit tertium capitulum huius libri in quo determinat de tribus
 gradibus comparationis dicens: quod qui intendit comparare notabit tres esse
 gradus comparationis. scilicet positivum: comparativum: et superlativum. **Querit** Quid
 est comparatio grammatical? Ad id quod est principii retentio finisq; variatio penes ge-
 neri. Item gradus comparationis est nomen adiectivum notans qualitatem vel quantitatem cum
 excessu vel sine excessu. Item sufficiens gradum potest sumi. Nam omne no-
 men adiectivum denotat qualitatem vel quantitatem cum excessu vel sine excessu
 Si sine excessu: sic est positivum. Si cum excessu hoc est dupliciter: aut citra
 terminum: et sic est comparativum. Aut in termino: et sic est superlativum.
 .i. de positivis .i. comparativum et superlativum

De primis ambos debes formare supremos

Dicitur quod comparativum et superlativum formantur a positivis: et hoc multis modis
 super. nominibus super. trium comparatio

Est adiectivum graduum collatio talis.

per quando .i. potest .i. sua significatio remitti

Dum valet augeri sua proprietates minui.

Dicitur quod comparativum gradum fit in nominibus adiectivis quod sciatio potest augeri vel minui
 Item nota substantiva non comparantur nisi transumptive ponantur: ut salomon: quibus trans- **Nota.**
 sumit per nomine adiectivo. scilicet sapiens: eo quod salomon fuit maxime sapiens. Et ne-
 ro crudelior: et ganimedes per luxuriosior. et dicitur sic ganimedes ganimedior
 .i. luxuriosior. unde. Qui sedet hac sede ganimedior: et ganimede. Sic etiam com-
 parat salomon salomonior. .i. sapietior. et sicut de nero neronior. .i. crudelior
 super. declinatio super. declinatio

Declinat terna positivum siue secunda

Dicitur quod omnis positivus est secunde vel tertie declinationis. Exem-
 plum sicut: ut sapiens crudelis. Item textus intelligitur de positivis
 principaliter accepto: et ergo bona mala et cetera non sumuntur hic propositis
 sed bonus et malus: et sic littera est vera.

inflectit regula super. declinationis

Si tibi declinat positivum norma secunde

tali modo super. comparativum

Taliter inde gradum debes formare secundum

corripias super. casus

Breviter quam dat genitivus: et or super addes

Dicitur quod si positivus fuerit secunde declinationis tunc comparativus formatur a gradus sui positivus
 corripiedo et addendo or: ut doctor: corripit et addit or sic fit doctor.
 declinationis facient .i. simili modo.

Terne consimili formabunt more dativi

Dicitur quod si positivus fuerit tertie declinationis tunc comparativus formatur a dativo sui
 h ij

Glosa notabilis

positiui corripiedo i: r addedo or: vt fortis ti corripe i r adde or sic fit fortior
illi coparatiui demantur

Inde sinisterior r iunior excipiantur

illi duo positiui

i. formationem.

Et potis r nequa aliam prebent tibi formam

Hic autor facit exceptionē dicens: q si nister in copatio hz sinisterior r iunior hz iunior: r potis r nequa habent alia forma vt patebit. Item re: pitur amicitior perepenthelium: q est figura habes fieri qn lra vel syllaba addit i medio dictionis: sicut syncopa tollit. vñ. Syncopa de medio tollit qd epenthesis auget. Et raro dicim⁹ amicitior ab amic⁹: ad dntia huius

Sinister.

vbi passim amicitior ab amito is ere: vt dicei i qra conuatiōe. ¶ Sinister a iun: sinisterior. i. malus vel nocuus. vñ. Nūq⁹ vir dexter desiderat esse sinister. Itē dicitur magnificus magnificentior magnificētissim⁹: r munis

Magific⁹

ficus munificentior munificētissimus. ¶ Magnificus. i. sublimis gloriosus quasi magna facies. Inde magnificētia. i. sublimitas. ¶ Vanificus d: qm muner a facies. i. largus liberalis honorificus abūdās r copiosus. ¶ Potis

Potis

nomē indeclinabile. i. potēs potior. i. melior potissim⁹. i. optim⁹. Et ille copatiuus potior format a nō deponēdo s r addendo or. Et suplatiu⁹ etiam format a nō addendo sum⁹: r sic ē duplex irregularitas in hac copatiōne scz tā vocis qz signi ficati. Alij dicūt q d: hic r het potis et hoc pote: gō h⁹ potis rē. r sic format copatiu⁹ a dō: r suplatiuus a gō regularit: r dicit q ē sōlū irregularitas in scatiōe. ¶ Nequa copatur: r d: nequa neqz ne: quissimus: et nequa d: a nequeo is ire: qz nequit facere bonū. Vel qz neqz a malo desistere: r ē idē qd puerilis vel luxuriosus. vñ. Nequa peruersus nequa sit luxuriosus. Itē neqz p hba: p odorem noscit herba.

Nequam

scz aliq⁹ aliqñ sup. dictionēs. i. ppōnes.

Verbum quandoqz vel que sunt prepositiue

intelleri implere locum sup. gradus

Doces audiui supplere vicem positiue.

i. filis formatiōis dictionēs aduerbiales

Forme consimilis aduerbia sepe videbis.

i. participiū sup. pticipiū nominaliter

Participans iungis: quod tūc pro nomie sumis

hoc verbū ille ppōnes hoc aduerbiū ille ppositiones

Detero post extra: pridēqz vel ante vel infra

ille ppōnes hoc pticipiū ille prepositiones

Intra vel citra sapiēs ultra vel prope supra

Dicit q verbum supplet quandoqz vicem positiui: vt detero deteris detere: deterior deterrimus. Quandoqz prepositio: vt supra superior superius: infra inferior infimus. Quandoqz aduerbium: vt pridem prior prius Quandoqz participium: vt sapiens sapientior sapientissimus. ¶ Detero deteris detere id est valde terrere vilesere peiorare vel peiorari. Deteris or id est vilior. Deterrimus id est vilissimus.

Detero

sup. in positiuo. s. declinatio sup. superlatiuum sup. casu

Usqz secunda tenēs superantem de genitiuo

De gradibus comparationis

facis addis illā lram illā terminationē

Sic formas: iungis s atq; simus superaddes

¶ Dicit q qñ positiv⁹ scde decliñ. terminat in us tūc suplativ⁹ format a gto sri addēdo s r simus: vt doctus cri: adde s r simus fit doctissimus.

Lum tenet r rectus: rimus est illi sotiandus

demas hoc nomē vt dextimus vt sinistimus

Excipias dexter quod dat timus atq; sinister.

¶ Dicit q qñ positiv⁹ scde decliñ. terminat in r: tūc suplativ⁹ format a ntō addēdo rim⁹ vt pulcer adde rim⁹ fit pulcerrim⁹. Sed dexter r sinister hñt irregularit tim⁹: vt dextim⁹ sinistim⁹. vñ⁹. Dextim⁹ excipias simul atq; sinistim⁹ addas. ¶ Et quondā dicebat: matur maturior maturissimus.

Nota

In terna formo simus addes cum genitivo

.i. nti in suplativo iungi

Sed tamen r recti sibi vult rimus associari

¶ Dicit q qñ positiv⁹ ē tertie decliñ. tūc suplativ⁹ format a gto sri addēdo simus: vt fortis fortissim⁹. S; qñ positiv⁹ terminat in r: tūc suplativ⁹ format a ntō addēdo rimus: vt paup: adde rim⁹ fit pauprimus. ¶ Ar guit vetus habet veterrimus r tñ nō terminat in r. Dñm q quondā dicebatur veter vetera veterū veterior: veterrimus: r sic ab illo antiquo positivo veter retinuit sibi addit illum superlativum veterrimus.

Arguit

Dant tibi quinq; limus que signat dictio sag⁹

sup. noia positivi gradus importat sup. litteraliter

Et sua composita sunt associanda

¶ Dicit q qñs sunt noia positivi gñus hñtia lim⁹ in suplativo q designat p qñs lras positas in hac dcōne sag⁹. vñ. In lim⁹ qñs dat sag⁹ oppositis. Et scribunt illi suplativi p duplex ll: vt pz intuitib⁹. ¶ Chic r hec facit hoc facile: ē illud qd sine difficultate r faciliter fieri pōt. Et oppositū ei⁹ ē: h r hec difficilis r hoc le. Sic etiā opponunt h r hec levis r hoc leue: r hñt hec gravis r hoc ue. i. pōderosus. vñ illud ē: facile qd nō granat ad faciendū.

Facilis

¶ Chic r hec agilis r hoc le. i. facilis. Et ē: ppe agile qd sñ dñi cu⁹ tate agi pōt: vel qd velociter r cito mouet: sicut corpa glorificata dicūt multū agilia. ¶ Chic et hec gracilis r hoc le. teu. clem o der schmael. cui opponit grossus a um. teu. dick o der grob. ¶ Chic et hec humilis et hoc humile. teu. dyemut. g. i. m. t. s. abiectus vel ignotus: et dicitur humilis quasi hūmi accliu⁹. ¶ Chic et hec similis et hoc simile id est equalis. teu. glych

Agilis

Gracil

Humil

Simit.

Dat remus supra: cui post sotiatur et extra.

sup. suplativ⁹ a parvus in suplativo hec spō hoc nomē

Solus erit minimus faciūt rimus ppe magn⁹

¶ Dicit q iste tres spōnes. s. supra post r extra hñt rem⁹ in suplativo vt supra postremus extremus: r hoc nomen pñus habz minimus: r hec spō

Glosa notabilis.

ape: et hoc nomen magnus habet rrimus: vt proximus maximus.
 citimus optimus intimus vltimus

Datq; tim⁹ citra bonus intra ungitur vltra

ab infra sup. suplatiu⁹ ab hoc aduerbio vltimus

Infinus est solus de pridem fit tibi primus.

Nota

Dicit q; isti q̄tuor. positi. s. citra bon⁹ intra et vltra h̄nt tim⁹ in suplatio vt citim⁹ intim⁹ vltim⁹. et illa sp̄o ifra h̄z infim⁹. et hoc aduerbiū pd̄e h̄z pri mus. **C**it̄e iste sp̄ones cis citra p̄ueniūt in scato. nisi q; cis sit solū locale et citra est q̄nq; locale et q̄nq; tp̄ale. **I**t̄e cis pp̄rie sp̄onit pp̄rijs noib⁹ mon tiū siue fluuioꝝ: vt cis alpes: cis rhenū. Sed citra sp̄onit noibus appella tiuis: vt citra for: citra theatrū. vñ. Cis pp̄riū sepe: citra cōe req̄rit. **I**t̄e citra h̄z in cōpatiuo ceterior: et in suplatiuo citim⁹. i. prim⁹. **E**t̄a inuenim⁹ citerrim⁹ a citra p̄ eodē. **I**t̄e infra sc̄at dēsp̄ficiē locale: et oppositū er̄ est supra: q; supra est illud qd̄ h̄z aliqd̄ sub se: et p̄strunt cū actō: vt ioh̄es sed det supra domū: et infra eū sedet petrus. **C**ontra sc̄at inclusionē: cui⁹ opa positū ē extra: qd̄ sc̄at exclusionē: vt ciues morant̄ intra muros ciuitatis: rustici v̄o extra. **I**t̄e nō possum dicere ego suz intra muros nisi fuero desol sus sub eis: s; bñ inē muros. **C**ontra sp̄o defuit actō casus: vt vltra rhenū s; vltra aduerbiū loci pōit sine casu: et cōpat̄ dicēdo vltra vltior: vltim⁹

Nota

Notādū q; cōit inueniunt q̄truoꝝdecim dōnes q; p̄nt eē tā aduerbia q̄ p̄ positioes: q̄s moderni gr̄amatici ponūt loco positiuoꝝ. vñ. **S**icif. Bis sep tē dicas aduerbia p̄positare. Que n̄ sic gr̄amatici posuere loco positiuū. **I**n citra ppe post extra supraq; vel infra: **I**ntra nup̄ cis: velut vltra: pd̄e pe nitulos. **A**c pene qd̄a vel penes addere q̄rit. **Q**uerit. quot sunt terminu tides suplatiuoꝝ. **D**ōm q; octo. vñ. **N**ox supans voces finales p̄tinet oc to. **U**t citius remus timus lūm⁹ q̄z rim⁹. **E**stq; nimus finus: necnō r̄imus supades. **N**ota q; oia noia suplatiuū grad⁹ corripūt p̄ntam sillabā. Sed solū prim⁹ p̄ducit eā: et hoc ideo: q; oēs suplatiuū excedūt suos positiuos i syllabis. **S**; primus nō h̄z plures syllabas q̄ suus positiuus posidit: ergo recuperat hoc in q̄ritate qd̄ amiserat in numero syllabarum.

Querit

in positiuo in cōpatiuo in suplatiuo i positiuo in cōpatiuo.
Res bona: res melior: res optia res mala peior.
 in superlatiuo i positiuo i cōpatiuo in superlatiuo
Pessima res magna res maior maxima rerum
 in positiuo in cōpatiuo in suplatiuo in positiuo in suplatiuo
Parua minor mima: dic mult⁹: plurim⁹ addes
 hoc nomen in ḡtō in neutro ḡne .i. totū plurale n̄serū

Plus pluris neutro: totum plurale teneto

Chic auctor ponit noia q; irregulariter cōpat̄ dicēs: q; bon⁹ h̄z melior i cō paratiuo: et optim⁹ in suplatiuo: et malus h̄z peior in cōpatiuo et pessim⁹ in suplatiuo: et magn⁹ h̄z maior in cōpatiuo: et maximus in suplatiuo: et parū h̄z minor in cōparatiuo et minimus in superlatiuo. **E**t hoc nomē mult⁹ i f̄ri numero nō h̄z cōparatiuū nisi in neutro ḡne: q; tibi h̄z plus: et h̄z plurimus in suplatiuo. **D**einde dicit q; plus h̄z t̄m pluris in ḡtō f̄ri neutri ḡ. Sed in plurali numero declinat per omnia ḡna et per oēs casus. **Q**uerit. Quot modis fit comparatio: Dicendū q; tribus modis. primo voce t̄m: vt nou⁹ bonior nouissimus: q; licet vox cōparatiui et superlatiuū regulari formē

Querit

in positiuo in cōpatiuo in suplatiuo in positiuo in suplatiuo
Parua minor mima: dic mult⁹: plurim⁹ addes
 hoc nomen in ḡtō in neutro ḡne .i. totū plurale n̄serū
Plus pluris neutro: totum plurale teneto
Chic auctor ponit noia q; irregulariter cōpat̄ dicēs: q; bon⁹ h̄z melior i cō paratiuo: et optim⁹ in suplatiuo: et malus h̄z peior in cōpatiuo et pessim⁹ in suplatiuo: et magn⁹ h̄z maior in cōpatiuo: et maximus in suplatiuo: et parū h̄z minor in cōparatiuo et minimus in superlatiuo. **E**t hoc nomē mult⁹ i f̄ri numero nō h̄z cōparatiuū nisi in neutro ḡne: q; tibi h̄z plus: et h̄z plurimus in suplatiuo. **D**einde dicit q; plus h̄z t̄m pluris in ḡtō f̄ri neutri ḡ. Sed in plurali numero declinat per omnia ḡna et per oēs casus. **Q**uerit. Quot modis fit comparatio: Dicendū q; tribus modis. primo voce t̄m: vt nou⁹ bonior nouissimus: q; licet vox cōparatiui et superlatiuū regulari formē

De gradibus comparationis

a positiuo: tñ nō fcat eandē rē cū positiuo. Scđo fcatōe tñ. vt bon⁹ mell⁹ optim⁹: qz lz cōparatiuus et superlatiuus fcent idem cū positiuo: tñ nō formant regulariter a positiuo fm vocē. Tertō voce fcatōne simal: vt doctus doctior: doctissimus: qz cōparatiuus ⁊ superlatiuus regularit formātur a positiuo: et etiā fcent eādē rē cū ifo. vñ. Senu vel voce collatō fit vel vtr: qz. Uoceqz nouus: sensuqz bon⁹ doctus vtr oqz. Nota qz quattuor requirunt ad regularē cōparatiōne. Primo idēptitas vocis quare hic ē irregularis cōparatio: bon⁹ melior: optim⁹ celsus celsior: summ⁹. Scđo reqritur idēptitas fcatōe: et per hoc excludunt hec noia potior nou⁹ quoz cōparatio ē irregularis in fcatōe: vñ Grecif. Superlatm nō fcat positm Uoce nou⁹ die: erit atqz nouissim⁹ inde. Tertio reqrit debitor numer⁹ vel debita crescētia sillabaz: ⁊ per hoc excludit hoc nomen iuuenis qđ nō hz crescētia i cōparatiuo: qz dī iunior Quarto reqrit suffitiētia fđūā: ⁊ p hoc excludit hoc nomē mltus qđ caret cōparatiuo. vñ. plurimuz mlt⁹ se cōpat atqz scđo.

Nota

sup. in positiuo pcedit hoc aduerbiū sup. prius
I vel u si preit: sequitur magis et positiuus

i. pcedit hoc nomen exemplum.

Aut u si preit is: tenuis fiet tibi testis

Dicit qz nomina positiuū gradus habentia i vel u ante us: vel u ante is: habent p cōparatiuo suum positiuum cū hoc aduerbio magis. Exempluz de i ante us: vt plus dubius egregius. Exemplum de u ante us: vt arduus strenuus. Exemplum de u ante is: vt tenuis. Et ratio huius regule ē ad euitandum magnum hiatum in proferendo illas dictiones. CStrenuus id est fortis vel clarus seu rigidus. CPlus. teutho. guetis. id est mltus mansuetus. CDubius teu. zyuifelhastig. id est hesitans et incertus. CArduus teuthonice hoch. id est excelsus vel expediens ardua ⁊ magna vel cupiens cum ardore honores. CEgregius id est nobilis maximus et p cipuus: et d citur egregius quasi extra gregem communitatis eleuatus. CTenuis. teu. dinne. id est gracilis et subtilis. illa spō hoc nomē hoc nomē sup. noia positiuū gradus

Strenuus.
 Plus
 Dubius
 Arduus.
 Egregius.
 Tenuis

Ante senex iuuenis adolescens quattuor ista

p certo cōparantur sup. gradibus

Sola quidem solis vtuntur comparatiuis

Dicit qz iste quattuor dictiones. s. ante senex iuuenis et adolescens cōparantur solum in cōparatiuo: vt ante anterior. Senex senior. Iuuenis iunior. Adolescens adolescentior: et carent in superlatiuo.

i. in sillaba. i. cōparatiui excedūt i. positiuos pter quinqz

Voce gradus medii supant primos: nisi quini

a iuuenis a magnus a malus a pde a paruus sup. dng

Iunior et maior peior prior et minor ista

i. noia positiuū gradus similia

Et non plura suis equalia sunt positiuis

Dicit qz omnia cōparatiuis excedit suum positiuum in sillabis decepto quinqz que ponunt in textu.

Glosa notabilis

.i. suplatiuos. i. in reb⁹ cōpatis annumerabis

Crede grad⁹ summos collatis commuicādo

Dicit q^o suplatiuū q^o sunt p^onumerādi collatis. i. reb⁹ cōpatis adinuicē
Ut h⁹ g⁹ l⁹ fuit doctissim⁹ poetaz. Ibi ille suplatiu⁹ p^onotat nomen rei exce
dētis p^onumerari r^o p^oneri sub noie rerū excessarū: vñ nisi h⁹ g⁹ l⁹ q^o est res
excedēs p^oneret sub ly poetaz q^o fūt excessa: sic. f. q^o h⁹ g⁹ l⁹ nō esset poet⁹
tūc orō esset incōgrua r^o impropie dicta: vt statim declarabit.

.i. in suplatiuis gradib⁹

.i. comparatio

Si gradibus summis fiat collatio debet

sup. res

.i. conuenire

Rebus in excessis excedens participare

sup. oratio

Congrua nō est hec: fortissimus vt leo lincum

Hic autor p^odictū documētū mag⁹ elucidat dicēs: q^o qñ sit cōparatio aliq⁹
rez adinuicē: tūc res excedēs r^o res excessa dñt h⁹re quandā p^oncipatione⁹
adinuicē: quare ista orō ē in p^ogrua: leo est fortissim⁹ lincū: q^o leo r^o linc⁹ nō
hñt aliquā p^oncipatōe adinuicē: cū sint spēs ab inuicē disperate. Et tē qdā
dicūt q^o in oī cōparatōe req^orit q^o res excedēs r^o res excessa sint eiusdē speciei
spetialissime. Sz hoc nō optz nisi i cōparatōe p^ope dicta: q^o iste cōparatōes sūt
valde p^ope: industriosissimū aialū ē hō: optimū entū est de⁹: r^o tñ res exce
dēs r^o res excessa nō sūt eiusdē spēs spālissime. Alij dicūt q^o in cōparatōe scā
p^o suplatiū res excedēs r^o res excessa dñt adinuicē p^oncipare in dispōne q^ois
tatua r^o q^ontitativa q^o p^onotat p^o suplatiū. vñ fm istā lecturā req^orit ad cōpa
ratōē p^ope dictā q^o res adinuicē cōpate hēant p^oueniētā in dispōne q^o p^onot
tat p^o suplatiū. Sz dictū istoz improbat p^o autorē h⁹ in tertio: q^o fm illō di
ctū ista ē p^ogrua: leo ē fortissim⁹ lincū: q^o leo r^o linc⁹ p^oueniūt dispōne q^ontitati
ua fm fortitudine. D⁹ h⁹ l⁹ sic exp^onu q^o qñ sit cōparatio p^opa p^o suplatiū: tē
res excedēs r^o res excessa dñt h⁹re talē p^oncipationē adinuicē. f. q^o nomen rei
excedēt⁹ p^oneret sub noie rez excessarū. Et tē: vt fortes ē fortissim⁹ hoim:
optimū entū ē d⁹: q^o de⁹ p^oneret sub illo timo ens: r^o fortes sub ly hō. Sicut
hic. S⁹ mus euāgel⁹ itaz ē iohānes. p^ouidētissim⁹ ap^olorū fuit paulus: do
ctissim⁹ p^oph⁹ Salomon: fortissim⁹ gentis fuit Sampson rē.

Capitulum quartum de generibus nominum

.i. p^oposse meo

.i. d⁹ mo q^oz noie in quali.

Nōptū potero d⁹ nomie quolibet in quo

.i. locetur

.i. mea sollicitudo

Ponatur genere p^ons est cura docere

Istud ē h⁹ra capim in q^o determinat autor d⁹ gñib⁹ noim et
de p^omo q^o p^ons cura ē docē inq^ontū potero de noie q^olibz in quo gñe ponat. It
gen⁹ est accūs nois nō q^o inheret noi reali: sicut accūs reale inheret sub
recto. Sz ē accūs grāmaticale p^onotās noia declinari sub istis articul⁹ h⁹er
hec r^o hoc p^oncipit in v⁹ d⁹ usim. Itē est m⁹ p^oplex gen⁹: f. naturale politicum r^o
grāmaticale: de q^obus nō ē h⁹ c^o ad p^opositū. Querit. Quid ē gen⁹ grāma
ticale. Dōm q^o est ip^om nomen declinatū seu declinabile sub istis articul⁹ h⁹
et hec r^o hoc p^o unct: in vel dimisim: vt hic dñs n⁹: hec vestis: hoc scamnū: et
hic et hec fortis et hoc forte: hic et hec et hoc felix. Et tē septē sunt genēa

Nota

Nota

Querit

Nota